

אתה ולא אחר – תיקון חטא העגל

נכתב ב"ה על ידי איתי אשכנזי, לאור תורתו של הרב אליהו עובדיה

בהר סיני ה' חשף בפני עם ישראל את נקודת הידיעה, כלומר שה' ישכון בתוכם, וידעו אותו מפנים כל אחד ואחד על פי שורש נשמתו. ברגע אחד, הם ראו את הגודל שה' מציג לגלות מתוכם. אתה גילוי של עצמותו יתברך בעולם התחתון, ותקבל כתר מלוכתו של ה', בבחינת כתר מלכות, עטרת תפארת לראשך. אבל כדי לעשות את זה עליך להיות משוחרר לגמרי מכל נימוסי העולם הזה, לחיות ללא פחד כלל את עצמותך כפי שהיא, ולהנשא על כל יושבי תבל בהדר גאון עוזך.

אפשר לשער מה עבר עם ישראל כשניצב מול נקודת הידיעה. אפשר לפנות פנימה ולראות מה הרעיון הזה עושה ללב שלנו, ולשער בקל וחומר מה עבר עליהם. ואכן, הם לא עמדו בכך לאורך זמן. משה, דבר אתה עם ה', והיה לנו לנביא. כלומר, איננו רוצים לחיות מתוך נקודת הידיעה, שה' יהיה מבפנים, שכינה בקרבנו. אנו מעדיפים לפגוש את ה' בחוץ, במשה, מן השמים. בנקודה הזו נולד השורש לחטא העגל.

הרי יבוא רגע שמשה יהיה על ההר, ולא תדעו מה היה לו. ומה תעשו אז? מה יהיה על הגילוי האלוהי ללא משה? הכדור יחזור שוב למגרש שלכם. ה' בקרבכם, לא בקרבו של משה. אך העם נבהל מנקודת הידיעה, ומחפש להיתלות שוב במימד חיצוני – עשה לנו אלוהים אשר ילכו לפנינו, זה משה האיש לא ידענו מה היה לו.

עם קשה עורף, הוא עם שמסרב להיות בנקודת הגדלות, בגאווה היחידה – גילוי מפואר של בחינת יחידה שבו. עם קשה עורף, נאחז בקטנות ומתעקש להיאבק ולהיות כנגד עצמו. להמעיט עצמו. לא להיות הוא. לסרב לשליחות האלוהית שנגנזה בקרבנו.

מצד מידת הדין, אדם שמסרב להיות עצמו מונע בידי את התגלות ה' בעולם. ועל כך היה ראוי לו שלא בא לעולם. משה מוסר את נפשו למענם, וממתיק את הדין הזה. אך עדיין הבירור לא הסתיים. הצעד הבא הוא שאת אשר ביקשו ישראל גם קיבלו. הם אמנם יעלו לארץ ישראל אך העיקר חסר מן הספר. ה' לא ישכון בתוכם, משה יוצא מחוץ למחנה וכל מבקש ה' צריך לצאת החוצה ולבקשו ממשה. כלומר, ה' יצא החוצה. במקום להיות מבפנים, המפגש עם ה' הוא בחוץ. בספר, בצדיק, באותות ובמופתים. ה' הופך להיות שם במקום פה.

אבל גדול נופל על העם בשעה ששומעים זאת. הם צריכים לפשוט את העדיים שקיבלו במעמד הר סיני. אליבא דרש"י, הכתרים שקיבלו בשעה שאמרו נעשה

ונשמע. אלו הכתרים שאודותם דיברנו, המלכות והממשלה של איש הישראלי בשעה שמסכים לגלות את נקודת עצמותו יתברך המתגלה בעומקא דלבא של היהודי. ובשעה שהגילוי האלוהי יוצא החוצה, אין לך הסרת הכתרים גדולה מזו. הרי בשעה שהסכמת להיות אתה, הרי היית גילוי מלכותו יתברך ושם ה' נקרא עליך. לא עוד. הסר את העדיים אשר לקחת ממצרים, אשר העלית מן המלכים הקדמאין שנפלו, בחינת אנא אמלוך דקדושה, אני הופך לאין.

וכאן מגיע רגע המבחן של משה. הרי זה תפקיד נפלא. מה יותר טוב מהזכות להיות המתווך של הגילוי האלוהי עבור העם? אך הניסיון של משה, האם יסכים להיות תחליף לגילוי הפנימי של כל אחד ואחד מישראל. ומשה, עומד במבחן. הוא מוסר את נפשו בתחבולות, בריצוי ופיוס, ובתפילות, כדי להחזיר את העדיים לעם ישראל. אך איך יחזיר את העדיים לאלו אשר סרבו לגדלות של עצמם? זו בדיוק החידה שמנסה משה לפתור "הודיעני את דרכיך", כיצד להשיב את שכינתך בתוך טומאותם, בתוך הקטנות והזיופים, למרות כל השבירות, שברי הלוחות שבליבם. דרכי הרחמים. ה' מסכים לגלות בעת רצון זו, זמן אלול, את דרכי הרחמים ואופן ההתפשטות שלהם. משה חותר חתירה להתקת הדינים.